

Asia: VN/9067/2020

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi mediatukilautakunnasta ja valtioneuvoston asetukseksi valtionavustuksesta journalistisen sisällön edistämiseen

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita

Tarve riippumattomalle journalismille on korostunut viimeisten vuosien aikana ns. hybridin mediamaiseman kielteisten vaikutusten, kuten vihapuheen ja disinformaation räjähdysmäisen kasvun takia. Faktantarkistusta harjoittava journalistinen media ehkäisee dis- ja misinformaation leviämistä ja torjuu monipuolisen tiedonjakamisen avulla demokratiaa nakertavaa populismia. Pandemian aikana ihmisten tiedonjano on ollut pohjatonta. Paradoksaalisesti journalistinen media on kuitenkin mainostulojen ehtymisen takia joutunut lomauttamaan ammattitoimittajia. Valeuutiset, mis- ja disinformaatio ovat täyttäneet kansalaisten tiedonjanon aukon. Hallituksen aloite tilanteen nopeaan korjaamiseen on erittäin tärkeä.

Huomionne tuen myöntämisen kriteereistä ja tukikelpoisuudesta (VN asetus)

Kriteerit ovat selkeitä, mutta jättävät kuitenkin tilaa tulkinnalle, kuten mikä on riittävän laajalle leviävä media. Avustusta haettaessa täytyy osoittaa, että pandemia on vaikuttanut heikentävästi aiemmin elinkelpoisen median normaaliin tulovirtaan. Toisaalta avustuksen tavoitteena on journalistisen moninaisuuden ja sananvapauden edistäminen sellaisessa merkityksessä, jossa korostetaan ammattimedian kehitystyötä. Kriteerit tuen myöntämiselle eivät siis sulje välttämättä pois hakijoita, jotka ovat kenties tehneet pandemian aikana/takia strategisia muutoksia toimintaansa.

Huomionne tuen enimmäismäärästä (VN asetus)

Enimmäismääräinen eurosumma vaikuttaa suurelta, mutta mikäli jokin merkittävä paikallismedia on ollut pandemian takia suurissa vaikeuksissa ja joutunut lomauttamaan useita toimittajia useiksi kuukausiksi, tuen enimmäismäärä suhteutuu relevanttiin mittakaavaan ja on perusteltu.

Huomionne mediatukilautakunnasta, sen tehtävistä, roolista ja kokoonpanosta (HE)

Mediatukilautakunnan päätehtävänä on varmistaa, että hakija täyttää asetetut kriteerit. Median sisältöihin ei ohjeistuksen mukaan ole tarkoitus perehtyä syvemmin. Tämä tarkoittaa, että

mediatukilautakunnan kokoonpanosta löytyy riittävästi ainakin laskentatoimen tuntevaa talousasiantuntemusta. Toisaalta kokoonpanosta on löydyttävä myös sisältöjen asiantuntemista, sillä jos median sisältö täytyy koostua itsenäisesti tuotetusta journalismista 50 %, sitä ei voi tietää perehtymättä edes pintapuolisesti avustusta hakevan median tuotantoon. Verkkomedioiden joukossa on esimerkiksi sellaisia medioita, jotka vain keräävät eli imuroivat verkosta hastagien avulla muiden tekemiä sisältöjä omiksi kokonaisuuksiksi, "lehdiksi". Sisältötuntemusta eli median edustajia täytyy myös löytyä siksi, että pykälän 2 momentin mukaan tukea voidaan myöntää "digitaalisten julkaisujen journalistisen sisällön lisäämiseen tai vahvistamiseen. Jälkimmäisellä tarkoitettaisiin esimerkiksi journalistisen sisällön lisäämistä digitaalisille alustoille." Suomi on pieni maa. Lautakunnan kokoonpanossa täytyy varmistaa, etteivät median edustajat päädy myöntämään avustuksia kavereille. Mediatukilautakuntaan olisi hyvä kuulua lisäksi asiantuntijoita, jotka ymmärtävät mekanismit, joilla medialle tuotetaan sisältöjä eli eettisen viestinnän ja tiedon vaikuttavuuden asiantuntijoita. Esimerkiksi VEN - Viestinnän eettinen neuvottelukunta sisältää useita sopivia akateemisia asiantuntijoita mediatukilautakunnan jäseniksi. Roolista: valtion on tärkeä tukea riippumattoman ja faktantarkistusta harjoittavan median elinkelpoisuutta, jotta kansalaisille voidaan tarjota journalistisia sisältöjä propagandan ja disinformaation sijasta. Erillinen mediatukilautakunta, jolla on monipuolista asiantuntemusta ja riittävää riippumattomuutta, takaa sen, ettei vähistä tukirahoista pääse syntymään yhteiskunnallista kiistaa tai suorastaan avustusta myöntävän ministeriön luottamusta nakertavaa farssia.

Huomionne tuen vaikutuksista

Tuki journalistiselle medialle on vähintään yhtä tarpeellinen kuin tuki yrityksille. Sillä varmistetaan, että ennen pandemiaa elinkelpoinen journalismi voi jatkua ja kansalaiset saavat faktatarkistettua tietoa itselleen olennaisista asioista. Tietoa pitää kansalaisille suhteuttaa. Siksi paikallismedioilla on tärkeä roolinsa. Väärän tiedon oikaiseminen paikallistasolla lisää luottamusta ja turvallisuudentunnetta koko yhteiskunnassa. Medialla on tärkeä rooli epäkohtien esiin nostajana. Siksi etenkin tutkivaa journalismia tulisi tukea ja varmistaa sen elinkelpoisuus aina ja erityisesti poikkeusoloissa.

Muuta

-

Melgin Elina
ProCom - Viestinnän ammattilaiset ry